

חיבת העבודה

מעובר מתוכן שיחותיו של הגה"צ
רבי חיים יוסף בירדמן שליט"א
אב"ד חסידי לעזוב

הכנה לקבלת התורה

השתוקקות ותפילה לתורה

שמחה בונם מפרשיסחא זי"ע,
שהדבר דומה לקבוצה ההולכת
במדבר ביום חם, ואין להם מים, ולפתע בא
כנגדם אדם עם חבית מים, ושואל מי רוצה לשתות,

שבדאי יצחקו כולם "אנו רוצים לשתות", וכמו כן מרוב הצמאון לתורה
זעקו כולם כאחד "נעשה ונשמע", וכל זה באה להם מכח התפילה,
ואף אנו צריכים בימים אלו להתפלל שנוזה לעורר את הצמאון
והתשוקה לקבל התורה, ולשפוך שיח לפני השי"ת שנהיה ראויים
לכן [והלא אבותינו במדבר היו עדיין בבחינת גוים ובני נח, ומסתברא שלא
היה להם פיאות וזקן ולא היו לבושים בציצית, ואפילו כיסוי ראש לא היה
להם, ואעפ"כ היתה חשובה תפילתם והשתוקקותם לפני ה', וק"ו התפילות
שלנו].

והלא תראה, שמשנה רבינו הוסיף יום אחד מדעתו, והגם שכל
הבריאה [דומם צומח חי ומדבר] המתין לקבלת התורה בו' סיון נדחה
מעמד מתן תורה לז' סיון, ומבאר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין
זי"ע דכיון שראה כמה חביב בעיני ה' את הצמאון וההשתוקקות
שיש לישראל לתורה על כן הוסיף עוד יום שישתוקקו לתורה.

הכנה ע"י לימוד התורה

מיהו אי אפשר להסתפק רק בזה, כי אחרי שקבלנו את התורה
אין לך הכנה טובה יותר לקבלת התורה מהתמדה ויגיעה עצמה
בתורה, כי בזה נעשה כלי קיבול ומוכשר לקבל התורה. וכמו
שהסביר הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע בצחות לשונו, למה נקרא יום
ב' בסיון "יום המיוחס" מפני שהקב"ה אמר אז לישראל "והייתם לי
סגולה וגו'", ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו', ואין חשיבות ליחוס

מל"ג בעומר צריך להתכונן כבר ליום מתן
תורתנו הממשמש ובא, כמו שרמזו ה'בני יששכר' "לב טוב", שעד
ל"ג בעומר הוא בחינת "לב", ולאחר מכן בחינת "טוב", ואין טוב
אלא תורה, לכן צריך להתכונן לקראת הימים הממשמשים ובאים.

וכפי שאדם מכין את עצמו לתורה כך יקבל יותר מהתורה, ועל
כן מורה שם היו"ט "זמן מתן תורתנו" ולא זמן "קבלת תורתנו",
וביאר הרבי מקאצק זי"ע, כי אצל נותן התורה אין שום שינוי, ויש
השפעת אור וקדושת התורה לכל אחד בשוה, אך הכל תלוי באדם
כמה יקבל מן התורה, כי כפי הכנתו להיות 'כלי קיבול' כך יקבל יותר
[משל למלך שמוריק יין מחבית גדולה, שהכל תלוי אצל המקבלים איזה
מדת כוס יש להם, שרק מי שהיה חכם ועיניו בראשו להביא כוס גדול הוא
יוכל לזכות בהרבה יין משובח].

ואפשר ללמוד כיצד עושים הכנה דרבה זו ממה שעשו אבותינו
בהיותם במדבר סיני, שהרי בימים ההם כשהיו ישראל במדבר
וטרם קיבלו את התורה לא ידעו מה לעשות כשנצטוו (שמות יט,
י) "וקדשתם היום ומחר", כי מה יעשו במשך כל היום, יטבלו
במקוה, ילכו בהתבודדות, אתמהוה ואמר הרה"ק רבי מנחם מנדל
מרימנוב זי"ע שהיו עומדים ומתפללים "והאר עינינו בתורתך", כי
מגודל ההשתוקקות שהיה להם לקבלת התורה [כלשונו הנלהבת,
און פלאקערדיגע ווערטער, של האוה"ח הקדוש פרשת יתרו, שהיה
מהחשק לנחשק עי"ש] התפללו שיהיו כלים ראויים לקבל התורה,
וכמו שבאמת פרצה מלכם הזעקה "נעשה ונשמע" [שאמרו כאחד,
ולכאורה מנא להו שגם חבירו רוצה לקבל התורה, כבר הסביר הרה"ק רבי

..... פניני עבודה

א. סיפר המגיד מירשים רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זצ"ל, ששנה אחת ניגש בעמ"ח פירוש הרידב"ז על הירושלמי לפני העמוד ביום היא"צ של
אביו, ובעמדו לפני התיבה פרץ בבכי מר, ניגש אליו אחד המתפללים הכפריים ושאלו אם סיבת בכיו היא מפני הגעגועים לאביו ביום היא"צ, ענה
לו הרידב"ז שאכן כן, אך יש סיבה לבכיתו, כי בילדותו הכירו בו הוריו שהוא בעל כשרון גדול, ולכן חסכו ממטה לחמם כדי לשלם שלש רובל מדי
חודש בחודשו למלמד מומחה שיוכל ללמד את בנו ברוך הכשרון, אך לימים היה דחוק מאד בממון ובמשך שלשה חודשים לא הצליח לשלם למלמד
את שכרו, עד שבליט ברירה שלח המלמד הודעה להורים שאם לא ישלמו לו בהקדם לא יוכל להמשיך ללמדו, מה עשה האב, נזכר שיש עשיר אחד
המחפש לקנות תנור חימום עבור בנו, וכיון שהיה לו תנור בביתו פירק את הלבנים ומכרו לעשיר בששה רובל, ואת כולו שילם למלמד, על החוב
הישן ועל שלשה חודשים להבא, ואותו חורף היה קר מאד, אבל הרגיש את החמימות בלב, שהסכים לתת הכל למען התורה של בנו, ע"כ סיפר
הרידב"ז, ובזה הוסיף, שבטרם אצלו לתפילת המנחה היה לו קר וחשב לעצמו שמא יוותר על תפילת מנחה בציבור, אך כעת נזכר מסיפור זה, ועל
דא קבכנא, שהוריו הסכימו לדור בקר נורא למען התורה, ואילו הוא עצמו שוקל לוותר על תפילת מנחה בגלל מעט קור...

ב. הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע נכנס פעם לבית המדרש בשלשת ימי הגבלה, וראה בקורת רוח את הלומדים יגיעם בתורה בהתמדה גדולה, אך
הבחין גם ביהודי פשוט שעמד ליד הארון קודש שבוכה מאד, ונתברר הדבר שאף הוא רצה לעשות הכנה דרבה לקראת חג השבועות, אך עם-הארץ
הוא ואינו יודע ללמוד תורה, על כן ניגש אל הארון קודש ושפך צקון לחשו מהקב"ה "והאר עינינו בתורתך", מיד ציוה מהר"י מבעלזא שילמדו אותו
תורה, ואכן במשך הזמן גדל להיות תלמיד חכם גדול, וסיים הרה"ק מבעלזא "והיום יש לי בארון ספרים ספר שחיבר מחידושי תורה שלו..."

פעם הגיע איש מבוגר עם-הארץ לשיבתו של הגאון בעל ה'חתם סופר' זצ"ל וביקש שברצונו ללמוד תורה, בתחילה ניסו לדחותו אך הוא התעקש
שברצונו ללמוד תורה, לכן ציוה החת"ס שיקבלו אותו, ואכן התחילו ללמדו אל"ף ב"ת, אולם הלה לא הבין ולא נקלטו הדברים באזניו, לכן קרא לו
החת"ס ושאלו "אתה רוצה ללמוד תורה?" משהשיב הן, נענה החת"ס וציוה עליו שיגיד כן בקולו, פתח הלה ואמר "אני רוצה ללמוד", אך החת"ס
ציוה עליו שיגיד שוב כן בקול רם, ואכן אמר הלה שוב, אך החת"ס ציוה שיאמר יותר בקול, וכך אמר לו כמה פעמים, עד שצעק בקול גדול "אני רוצה
ללמוד תורה", וכשאמר כן מעומק לבו באמת הבקיע בזה את כל החומות וההסתרות שהיו מנת חלקו, ונפתחו לו שערי חכמה, והתחיל להבין דברי
תורה, ולימים היה בין הדיינים בבית דינו של החת"ס (ועי' בספר 'חיי עולם' להגאון הסטיפלר זצ"ל פרק יב).

והייתם לי סגולה מכל העמים וגו', ואתם תהיו לי ממלכת כהנים (שמות יט, ה-ו)

❖ קדושת ישראל קיימת לעולם ❖

איתא בספרי (פרשת בהעלותך) "בכל מקום שנאמר 'לי' קיים לעולם ולעולמי עולמים", ולפי זה מקשה השפת אמת (פרשת במדבר שנת תר"נ ד"ה בענין) כמה שנאמר (שמות יג, ב) "קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא", והלא נטלו מהבכורים את קדושתם, ותירץ "ולכן נראה, כי נשאר קדושת בכור, שהרי בקדשים הדין הוא ותמורתו יהיה קודש", רק שהבכורים על ידי החטא ניטל מהם הכח ולא היו יכולין להשלים פעולתם, ושיתף הש"ת להם במעשה הלויים, אבל שניהם הוצרכו זה לזה, והבכור הוא המתחיל והלוי הוא הגומר, שעל ידי הבכורים התחיל הקדושה שהש"ת הקדיש אותם אליו, ומזה בא אח"כ ההשלמה ביד הלויים", כלומר שעדיין נשאר בפנימיותם נקודה של קדושה, כי קדושה לא פקעה בכדי, ואי אפשר לבטל מהם הקדושה, ומזה יזכו לעתיד לחזור לקדושתם הראשונה.

והכי נמי אפשר לפרש כאן, שאם אמר הקב"ה "והייתם לי סגולה מכל העמים וגו', ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", הרי הם לעולם עם סגולה ובקדושת ממלכת כהנים, ואין זה מתבטל לעולם, וגם אם ישלו חלילה בחטאים עוונות ופשעים עדיין קדושתם קיימת.

כי אם יש בו קשר לתורה, ולכן כשעמדו לפני קבלת התורה קיבלו "יום מיוחס", אבל בלאו הכי אין כלום ביחוס, ואין בו ממש.

לפיכך הזמן ראוי בימים אלו להוסיף בקשה ותפילה מעומק הלב "והאר עינינו בתורתך", שיתן ה' בלבנו אהבת תורה, שירגישו מתיקות וערבות טיב התורה, כלשון האוה"ח הקדוש בפרשת ראה (דברים יא, כז) "כי השמיעה בתורה הוא תענוג מופלא ומחיה הנפש וכו', והמרגיש בטעם התורה תשיחנו נפשו כי עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת, ואין צריך לומר שאין לתבוע שכר עליה", פירוש שהתורה מתוקה כל כך עד שלא יעלה על לב האדם לבקש שכר על לימודה, ואדרבה "עליו לשלם גמול טוב לנותן מתנה טובה מופלאת" [וכך מקובל מהרה"ק רבי לוי יצחק מבאריטשוב ז"ע שאמר בעת שהגה בדברי הר"ן בנדרים, שבידוע לשונו מתוקה לחיך, שלא יעלה על הדעת לקבל שכר על לימוד מתוק כזה. וכן אמר הרב ר' זושא מאניפולי ז"ע שלא יקבל שכר על עבודתו בערוב ימיו, כי אז כבר מרגיש טעם המתוק של העבודה, ורק על ההתחלה יקבלו שכר], אולם כך דיברו צדיקים שזיככו את כל גופם החומרי והגשמי, כי הם באמת הרגישו טעם נפלא זה המתוק מדבש ונופת צופים, ואילו אנשים כערכנו יש מסך המבדיל שהגשמיות גורמת שאיננו מרגישים "תענוג מופלא" זה, לפיכך עלינו להתפלל שיקלף ה' את כל המחיצות ונוכח להרגיש אהבת תורה.

פניני עבודה

ג. הגה"צ רבי שמעון מזעליצוב ז"ע הי"ד ר"מ בשיבת 'חכמי לובלין' נכנס פעם לשיבה וראה כמה בחורי חמד משוחחים ביניהם, ושאל אותם לתוכן שיחתם, השיבו לו שמדברים על שושלת הצדיקים מגזע פלוני, פתח הגר"ש מיד בגאונותו ושטח בפניהם כל היחוס של אותם צדיקים בפרופטורט, ובסוף סיים ואמר להם "כשלא יודעים שושלת זו - אין זה נורא, אבל כשלא יודעים השושלת של אלופי עשו - הרי זה נורא מאד, כי לא יודעים פסוק שבתורה!" והן הן הדברים, שכל הנאמר בתורה בא ללמדנו אורחות חיים, ולכן צריך ללמוד אותם ולהוציא מהם דברי מוסר, משא"כ שושלת הצדיקים צריך להביא את האדם לידי התעוררות לתורה ויראת שמים, אבל עצם ידיעת היחוס לאו מילתא הוא, והבן.

ד. בפיטו (שיר הכבוד) "מדי דברי בכבודך, הומה לבי אל דודיך", ופירשו צדיקים, שכאשר מדברים "בכבודך" אלו הצדיקים שבמעשיהם הטובים הם מכבדים את הקב"ה, הרי זה גורם להמיית הלב ומעורר התלהבות וחשק "אל דודיך" ועבודת הש"ת, שהאדם מתבונן בזה וחושב לעצמו ולואי שיהיה לו נגיעה כחוט השערה במעשה צדיקים אלו [ואם העשיר נודד ונוסע למרחקים כדי להרויח עוד כמה דינרים, ק"ו כמה צריך האדם למסור את נפשו לתורה]. צא ולמד מדברי המדרש (שה"ש רבה פרשה ח, ח) "רבי יוחנן הוה מטייל וסליק מטבריה לציפורין, והוה רבי חייא בר אבא סמך ליה מטון חד בית חקלא, א"ר יוחנן, הדין בוד חקלא הוה דידי וזבינתיה בגין מלעי באוריתא [הראה על שדה שמכר כדי שיוכל להתפרנס ולעסוק בתורה], מטון חד בית כרם וא"ר יוחנן הדין בית כרם דידי הוה וזבינתיה בגין מלעי באוריתא, מטון חד בית זיתא ואמר כמו כן שרי, ר' חייא בר אבא בכי, א"ל מה את בכי, א"ל כרם אנא דלא שבקת לסיבותיך כלום [בוכה אני שלא השארת לעצמך כלום], א"ל חייא בני, ונקלה זו בעיניך מה שעשיתי שמכרתי דבר שניתן לששה ימים אבל התורה ניתנה לארבעים יום", כי כל העולם הזה לא היה נחשב בעיניהם למאומה נגד התורה הקדושה.

ובכל הדורות שתל הקב"ה צדיקים כאלו, וכפי שהביא ב'פרי צדיק' (שמיני עשרת אות מא-מב) "אמר רבינו הקדוש [ה'חזוה'] מלובלין זצוק"ל, על אחד בימי שהיה בעל בשר אף שהיה עני, אך היה מתמיד גדול בתורה, ואמר, שמשיג תענוג ובריאת הגוף מהדברי תורה". כיוצא בזה מסופר, שבתמימותו לא הבין הגאון רבי דוד דייטש זצ"ל בעמח"ס 'אהל דוד' איך אפשר להשיגין ממאכלים, וכשראה פעם גוי בעל בשר תמה ושאל "הרי מעודו לא יישב קושיא בתוס', ואם כן מאיפה הוא כ"כ גדול ושמן?!" [הגר"ד דייטש היה תמים גדול, פעם סיפרו לפניו על אחד מבני העיר שפורץ גדר ופותח את חנותו בשבת, נענה והשיב להם בתמימותו "הלא חסר דעה הוא", תמהו הסובבים ושאלו "וכי חסר דעה הוא? הלא פושע ורשע הוא שמחלל את השבת", אך הוא השיב להם בפשטות "והלא משא ומתן אסור בשבת, וכן טלטול מוקצה אסור, ואם כן למה לו לפתוח חנותו בשבת..."] היינו שבצדקותו ובתמימותו לא העלה בדעתו שיעבור יהודי אפילו על איסור דרבנן, וא"כ מה יש לו מפתחת חנותו בשבת אם לא יעשה שם כלום, הלא לשוטה יחשב לעמוד בחנות ללא תועלת], כי אותם צדיקים הרגישו מתיקות התורה בתענוג גשמי ממש.

סיפר הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', שלהגאון רבי חיים עוזר גרודז'נסקי זצ"ל מוילנא בעל ה'אחיעזר' היה לו בת יחידה שנפטרה על פניו רח"ל, ובימי האבלות אמר, שאפשר לראות בבית האסורים חילוק בין הנמצאים שם, כי יש כאלו שאין בהם שום שמחה על פניהם כלל, ולעומתם יש כאלו שיש בהם מעט אור וחיוך על הפנים, ומה החילוק, רק הראשון נידון למאסר עולם, והוא יודע שאין לו עוד תקווה, ושם תהא קבורתו, משא"כ השני יודע שיבא יום ויראה אור השמש, ואז יתחיל חיים חדשים, וזה נותן לו להרגיש מעט טעם בחיים, עד כאן המשל, והנמשל מובן, כי גוי שמקבל מכה כזו איבד את כל עולמו, שהרי לא שייך לנחמו, ולכן אין לו עוד תקווה ואחרית, משא"כ יהודי יודע שיהיה טוב, כי יש לו את התורה, ולולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעיני, וכאשר ישקיע כל מעייניו בתורה יסיח דעתו מכל צרותיו.

הגאון רבי שלמה איגר זצ"ל [בן הגרעק"א זצ"ל] היה גאון עצום בתורה, ובד בבד השקיע גם בעסקים, פעם זכה יחד עם שותפו הגאון רבי זלמן מפוזנא זצ"ל ב'מכרז' מהמדינה לבנות חומה לעיר, אך בבנייתו עשו הפועלים דבר בלתי חוקי, ונתפסו בעוונם, וסכנה גדולה רחפה על ראשו של הגר"ש ושותפו, ובמשך זמן רב דנו ביניהם כדת מה לעשות, ויהי כאשר סיימו להתייעץ הלך כל אחד לביתו, ויהי כאשר הגיע רבי זלמן אל ביתו היה עדיין טרוד בסכנה המרחפת על ראשו, ובאישון לילה עלה בדעתו רעיון חדש כדת מה לעשות כדי להינצל, ומיד רץ אל ביתו של הגר"ש כשהוא מקווה שעדיין לא עלה הגר"ש על יצועו, ואכן בבואו אל ביתו ראה שהאורות דלוקים אצלו, וכשדפק בדלת פתח לו הגר"ש והכניסו פנימה, וראה רבי זלמן איך הגר"ש שקוע בסוגיא קשה מתוך מנוחת הנפש ושלווה גדולה, ולא היה יכול להתאפק לתמוה על כך, איך יש לו כוחות הנפש לעסוק בתורה כשהוא נמצא של סכנה גדולה, נענה הגר"ש ואמר לו "אכן אנו בסכנה גדולה, אבער נישט לערנען איז א גרעסערע סכנה!" [לא ללמוד הוא סכנה גדולה יותר].

ה. והכי נמי חזינו בפסולי המקודשין, דאע"פ שנפסלו מלהקריב על גבי המזבח עדיין יש בהם קדושה לכמה דברים, שאסורים בגיזה ואסורים בעבודה, הרי שהקדושה אינה יורדת מאליה.

ו. בפירוש המשניות עמ"ס אבות (פ"ד משנה ד) מביא סיפור נורא, "ראיתי בספר מספרי המדות, שנשאל לאחד מן החסידים החשובים, ונאמר לו, איזה יום הוא ששמחת בו יותר מכל ימך, אמר, יום שהייתי הולך בספינה, והיה מקומי בפחות שבמקום הספינה, בין חבילות הבגדים,

על הבהמה והקדישה, א"כ יראה האדם גודל הקדושה אשר בו, וק"ו
הדיבור של תורה ותפלה לפני השי"ת".

לא להתפעל מנפילות

אמרו חז"ל (ע"ז ב:) "ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, וכתוב אלוה מתימן יבוא וגו' - מאי בעי בשעיר ומאי בעי בפארן, אמר רבי יוחנן, מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה", עד שבא אצל ישראל וקבלוה", ויתכן לומר ההסבר הזה, על פי דברי הגר"א מוילנא זי"ע, לפרש מה שמצינו ברות המואביה שאמרה לנעמי (רות א, טז) "אל אשר תלכי אלך, ובאשר תליני אלין, עמך עמי ואלקין אלקי", ובגמרא (יבמות מז:) "אמרה לה אסיר לך תחום שבת - באשר תלכי אלך, אסיר לך יחוד - באשר תליני אלין, מפקדין תרי"ג מצות - עמך עמי, אסיר לך ע"ז - ואלקין אלקי, ארבע מיתות נמסרו לב"ד - באשר תמותי אמות, ב' קברים נמסרו לב"ד - ושם אקבר", שהשיבה נעמי לרות שלא כדאי לה להתגרר, כי בני ישראל חייבים במצוות ונענשים אם אינם מקיימין אותה, ואם כן מה לה ולצרה הזאת, אולם רות השיבה ואמרה שעדיף להיות "פא-זינדיגטע יוד - ווי א ריינע גוי", כלומר עדיף להיות יהודי אע"פ שחוטא, מאשר להיות גוי שאין לו עבירות, כי יהודי יש בו תמיד קדושה ואור".

ולכל אדם יש את הכח ללמוד תורה, חדא כי עצם אמירת דברי תורה בפה אע"פ שאינו מבין יש בו מעלות רבות, ועוד שכל יהודי יכול להשיג את התורה אם יתייגע בה, כי הקב"ה נתן את התורה לישראל, וכל אחד ואחד במשמע, ורק צריך ללמוד ולהתייגע, ואפרש שיחתי יותר, דהנה דוד המלך אמר בתהלים (יט, יא) ומתוקים מדבש ונופת צופים", ולכאורה אם מרגישים את המתקויות מדוע צריך דוד המלך לומר כן, והלא כל הטועם מן התורה ירגיש מתקויות, דכשם שאין צריך לומר שדבש מתוק כך אצ"ל על התורה שהיא מתוקה, אין זה אלא שבתחילה אין מרגישים את המתקויות והערבות, רק על האדם להתייגע וללמוד שוב ושוב, ואע"פ שאינו מרגיש בהתחלה את העריבות והמתקויות, יגיד אותיות ותיבות התורה, ומכאן ואילך יערב לכם".

צא ולמד מלשון ה'תפארת שלמה' (פרשת ויקרא ד"ה אדם כי יקריב לכם) "האדם ההולך בדרכיו ואין לו שום התקרבות לה' ב"ה יקח לו ראייה מן הבהמה שנעשית הקדש להקרבה על פי דיבורו של האדם, שאמר 'הרי זו עולה' ונעשית קודש קדשים רק ע"י דיבורו והבל פיו של האדם עליה", ואע"פ שהבהמה עצמה לא נשתנית והיא כמו שהיתה, אך הדיבור שמוציא האדם הוא קודש קדשים, והוא שחל

פניני עבודה

והיה בספינה סוחרים ובעלי ממון, ואני הייתי שוכב במקומי, ואחד מאנשי הספינה קם להשתין, ואהיה נקל בעיניו ונבזה, שהייתי שפל בעיניו מאד וכו', וחי ה' לא כאבה נפשי למעשהו כלל, ולא התעורר ממני כחי ושמחתי שמחה גדולה כשהגעתי לגבול, שלא יכאיבני ביזוי החסר ההוא, ולא הרגישה נפשי אליו, ואין ספק שזאת תכלית שפלות הרוח עד שיתרחק מן הגאווה", היינו שהשפילו באופן נורא ביותר, ושמח שלא כאב לו מה שביזה אותו "החסר ההוא".

ודקדק הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע על לשון זו, שיש בזה משמעות של התנשאות, שקורה לאחר בשם גנאי, ואם לא הפריע לו כלום מדוע קורא לו "החסר ההוא", והסביר שבדאי אותו חכם היה מעורב בין הבריות, וידע היטב בכל עניני העולם הזה, ובדאי הרגיש שהלה מתכוון לבזותו באופן בזוי ביותר, ואעפ"כ לא דן את האדם שעשה מדעתו נבלה זה, רק הסתכל עליו בטוב, רק ה' אמר לו קלל, ומגלגלין חוב על ידי חייב, ולכן ריחם על האיש שהוא "חסר" ועושה מעשים כאלו, ושמח בלבו שהוא אינו כן, ואין לו עקמימות בלבו לעשות כדבר הרע הזה.

ז. ולא עוד, אלא שדיבור טוב משפיע גם על פרחים ודברים שהם "צומח", וכמו שחכמי המדע חקרו ומצאו, שנטלו צמחים בשני עציצים, אל הצמח האחד אמרו דיבורים טובים [כגון אתה תצליח לצמוח ולהתפתח טוב, וכיוצא בזה], ואילו לצמח השני אמרו דיבורים מייאשים, ואכן הראשון גדל ועשה פרי ואילו השני לא יצא פרחים יפים, וכ"ש שהדיבורים משפיעים על המדברים שמבינים וקולטים דברי הזולת.

ח. בין חסיד סטרעליסק היה חסיד בן עלייה מופלג ושמו רבי זאב וואלף שעהנבלום ז"ל, המכונה בפי החסידים בשם "ר' וואוושע" [הוא החסיד אשר רשם וכתב את הספר 'אמרי קדוש' מדברי רבו זי"ע], אודותיו מביא הרה"ק בעל ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע בספרו 'דברי תורה' (חלק ד אות ט) ששנה אחת לאחר חג השבועות הקיא כל מה שאכל, והלך לדרוש ברופאים לסיבת חוליו, אך גם גדולי המומחים לא הצליחו להבחין שום חסרון בכלי העיכול שלו, בלית ברירה פנה הרופא אל החולה ושאלו אם יש לו הערכה מה גורם לו להקיא, נענה החסיד ואמר בפשטות, שבחג השבועות כשאמר את התיבות "ומתוקים מדבש ונופת צופים", התעמק במשמעותן, ומאז הוא נגעל ממאכלים גשמיים, והחומריות אינן נקלטות בגופו, ואולי זה מה שגרם למחלתו.

ט. סיפר הגאון בעל ה'בן איש חי' זצ"ל, שבטרם בנו הגוים את העיר ווילנא הלכו לשאול בעצת מכשפים וחוזים בכוכבים אם יצליחו במעשיהם, ואחרי חקירות ודרישות שלהם אמרו לטובי העיר, שאם ישחטו בן יחיד לאמו ויקברו את גופו על השטח שברצונם להקים שם עיר אז יצליחו במעשה ידיהם, מדי הלכו לחפש אחרי בן יחיד, אך האמהות סירבו לשחוט את בנם יחידים עבור דברים בטלים כאלו, עד שהגיעו ומצאו אשה פשוטה שהיה לה בן בגיל שתיים עשרה והיא הסכימה לשחוט אותו למען הצלחת העיר, ויהי כאשר עמד הילד לפני שחיטתו, שאל אותם הילד מהיכן יודעים הם שבזה תלוי הצלחת העיר, נענו ואמרו שכך ראו בכוכבים ואף שמעו מע"ז שלהם שכך צריך לעשות, נענה הילד ואמר שברצונו בעצמו לשמוע דבריהם, השיבו ואמרו שהוא אינו יכול להבין שפתם, ורק הם בחכמתם מבינים, אמר להם הילד, שאם אלו כאלו חכמים גדולים ברצונו לשאול אותם שלש שאלות, א. מה הדבר הקל ביותר, ב. מה הדבר המתוק ביותר, ג. מה הדבר הקשה והחזק ביותר, שמעו החכמים את דברי הילד ודנו ביניהם, ואז השיבו בפשטות, שהנוצה היא הדבר הקל ביותר, דבש הוא המתוק והסלע הוא הקשה והחזק ביותר, תמה הילד על תשובתם, כי לכך היו צריכים להיות משכיל וחכם מופלג, שהרי זה כולם יודעים, רק כוונתו היתה לשאול מהו דבר הנראה ככבד אך הוא נראה קל, ומהו הדבר מר הנחשב למתוק, ומהו דבר קל שהוא קשה, לא ידעו החכמים להשיב עד שאמרו לילד שהוא יענה את התשובה, והשיב להם על ראשון ראשון, א. אמה המחזיקה את בנה יחידה הוא דבר כבד הוא הוא הקל ביותר לאמא להחזיק, ב. תינוק היונק חלב אמו אף שלפעמים זה מר אין עבורו דבר מתוק יותר, ג. אמה שיכולה לקחת את בנה יחידה לשוחטו זה דבר רך, כי נשים דעתם קלות ואפשר לשכנע אותן בקל, אבל האמת שזה קשה ביותר... ואכן שחררו אתו לנפשו בכח הדיבור שלו.

י. בספרי (פרשת וזאת הברכה) מפורש יותר "הלך לו אצל בני עמון ומואב, ואמר להם, מקבלים אתם את התורה, אמרו לו מה כתוב בו, אמר להם לא תנאף, אמרו לפניו רבש"ע עצמה של עירו להם היא, הלך ומצא בני ישמעאל אמר להם מקבלים אתם את התורה, אמרו לו מה כתוב בה, אמר להם, לא תגנוב, אמרו לפניו רבש"ע, כל עצמו אביהם לסטים היה" ונעו"ש.

לפי זה הקשה הרה"ק בעל ה'אבני נזר' מסוכטשוב זי"ע, מדוע כל אומות העולם נשאלו "מה כתיב בה", ולכל אומה השיב קוב"ה ציווי שהוא נגד טבעם וזה גרם להם לסרב לקבל התורה, ולכאורה לא מצינו כזאת אצל ישראל, ותרץ שמצות הגבלה היא המצוה שהיתה נגד טבעם, כי דרכו של יהודי לרצות לעלות עוד ועוד, וכיון שקבלו עליהם מצות הגבלה הוכיחו בזה שברצונם להיות עבדי ה'.

וב"ש משמואל (פרשת במדבר שנת תר"ע, בס"ד) מביא דברי אביו זי"ע ומחדד ומבאר יותר, דמצות פרישה היתה לבטל כל אהבות חיצוניות ולהשיב כל האהבה לשרשה, נמצא שלאחר קיום מצות פרישה "היתה אז אהבתם להשי"ת עצומה מאד מאד בכללות הנפש ממש, ואז דוקא נצטוו לעמוד מרחוק, וזה היפוך טבעם לגמרי והנסיגה גדול מאד", ואעפ"כ קבלו את התורה ואמרו "נעשה ונשמע".

יא. וכמו שהעמיסו צדיקים באמרם (שבת פח.) "ויתיצבו בתחתית ההר - מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם, אם אתם

ויש בזה עומק לפנים מעומק, דמהאי טעמא לא רצו הגוים לקבל התורה, כי הגוים לא רצו להתחייב במצוות מפני שידעו שיש מצוות או עבירות שלא יוכלו לעמוד בהן, וא"כ למה יקבלו את התורה ואח"כ לעבור על המצוות וליענש, משא"כ בני ישראל יודעים דאע"פ שיכולים ליפול בכל זאת אינם מתייאשים מחמת כן, ויודעים שיש בהם הכח תמיד להתגבר ולהתחזק, ואדרבה, הירידה גורמת להם לעלייה, ומשום הכי אמרו "נעשה ונשמע", דהגם שיקבלו דברים קשים נגד טבעם אך הסכימו לקבל עליהם עול מלכות שמים ולעמוד ולהתייגע, וכשאדם מקבל כך עול תורה מובטח לו שבסוף יצליח.

■ הרצון האמיתי של יהודי ■

בגמרא (שבת פח.) "ויתיצבו בתחתית ההר - מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית", ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם", והקשו בתוספות (ד"ה כפה) מדוע היה צריך לעשות כן, והלא הקדימו ישראל ואמרו מרצון "נעשה ונשמע", וא"כ למה הוצרך להכריחם לקבל [והרבה תירוצים נאמרו בזה, ובהרבה קרעפעל פשעטלאך] הזכירו שאלה וקושיא גדולה [זו], עוד הקשה הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע, מה שאמרו

שם חז"ל בהמשך דבריהם "אמר רב אחא בר יעקב, מכאן מודעא רבה לאורייתא [דכיון שקיבלו את התורה באונס יש להם תשובה ליום הדין, שיוכלו להשתמט ולומר שהכריחו אותם לקבלה], אמר רבא, אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב 'קיימו וקבלו היהודים', קיימו מה שקיבלו כבר", ואינו מובן למה רצו חז"ל לגלות ענין זה, וכי רצו לומר לכלל ישראל שא"צ לקיים המצוות ח"ו, מה גם שבימי אחשורוש הדר קבלוה מרצון, ושוב אין לנו טענות אונס, ואם כן מה לנו במה שבתחילה קבלו את התורה באונס.

וכדי לתרץ את הקושיות אמר הרי"ם "לכן נראה לי בהיפוך", היינו שבני ישראל נכנסו מעצמם בתחתית ההר, ומדויק כן מלשון הכתוב "ויתיצבו" דמשמע מעצמם מדעתם ומרצונם, והכי קאמרי ישראל לקוב"ה, הרי אנו מכירים את עצמנו ויודעים שלא נצליח תמיד לעמוד בנסיונות כנגד היצה"ר וגונדא דיליה", לפיכך אנו מוסרים עתה "מודעה רבה" שברצוננו להיות טוב, ואף אם ניכשל בעתיד אין זה מתוך רצון אלא באונס [וכעין מודעה שעושים לפני מכירה באונס], כי הרצון האמיתי של כל יהודי היא לקיים המצוות באהבה, ברחימו ודחילו". ובימי האחשורוש הדר קבלוה, כי כאשר השתחוו אז לצלם קיבלו על עצמם שוב את התורה, שדחו היצה"ר מעל עצמם.

פניני עבודה

מקבלים התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם", ולכאורה הוה ליה "פה תהא קבורתכם", רק שכאן גילה הקב"ה לישראל כי יהודי אינו יכול לברוח מן התורה, כי יהודי בלא תורה אין לו חיות, ואם יסרבו לקבל התורה הרי בכל מקום שהם יכלו יהא "שם קבורתכם", כי זה "טויטע מעשות", כלומר שחיייהם יריקים מתוכן, והכל הבל ואין בהם ממש.

יב. ובאמת זה היה הטענה על הגויים, שהם רצו לקבל את התורה כפי הטבע שלהם, כלומר לכופף ולהתאים דיני התורה כפי כוחם וטבעם, וכך אי אפשר לקבל התורה, אבל בני ישראל אמרו "נעשה ונשמע" שהם ישעבדו את עצמם לציווי ה', וזה השאלה השניה ששואלים את האדם בשעה שמכניסים את האדם לדין "קבעת עתים לתורה" (ראה שבת לא.), פירוש שקבע מהעתים שלו לתורה, ולא שקבע ללמוד תורה בעתיו, כי זה עבודת האדם לשעבד את עצמו ולהכניע רצונותיו עבור השי"ת וקיום התורה והמצוות.

יג. הטעם שכפה הקב"ה את ההר עליהם ולא העלה אותם להר ואיים עליהם שיזרוק אותם משם כלפי מטה ויתרסקו עצמותיהם, מבאר הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע, כדי שיהיו באחדות בכפיפה אחת, כי זה הכנה לקבלת התורה, ואהבת ישראל קודמת לאהבת התורה, וזו גורמת לזו. **יד.** ברוח דברים אלו יישב הרה"ק בעל ה'בית אברהם' מסולנים זי"ע דקדוק המפרשים למה נאמר אחרי ששמעו ישראל עשרת הדברות (שמות כ, יט) "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן, וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק", דלכאורה הוה ליה למימרינהו בתחילת ההיא פרשתא, שהרי בשעת אמירת עשרת הדיברות זכו לראות כן, אלא כי בשעה שעמדו וקיבלו את התורה לא היה להם יצה"ר כלל, מפני שהתורה דוחה ומבטלת כוחו לגמרי, וע"כ לא ראו כלל את הקולות ואת הלפידים המורים על הפחד, כלומר שלא נמנעו מלקבל המצוות, ואף ענו ואמרו להקב"ה כאיש אחד בלב אחד "נעשה ונשמע" כמה מצוות שיתן בלא גבול ושיעור, אבל כאשר חזרו לביתם אחר מתן תורה ראו לפתע "את הקולות ואת הלפידים", וראו שהיא עבודה קשה, ולכן "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק", וכל זה היה כדי ללמדם שמיד כאשר האדם עוזב את התורה מתקשה לקיים המצוות, כי היצה"ר עומד על פתח ביהמ"ד ומבקש להמיתו.

טו. ולדבריו יש להוסיף, דאחרי שקיבלו את התורה הרי הם מובטחים שבכח התורה יוכלו לחזור אל מקור מחצבתם, ואף הנופלים לדיוטא התחתונה רח"ל בידם לעשות תשובה ולשוב אל ה'.

וכמו שמצינו גבי בן סורר ומורה (סנהדרין עב.) "תניא רבי יוסי הגלילי אומר, וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל [אתמה], אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא, ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב". ובירושלמי (סנהדרין פ"ח הלכה ז) יש תוספת על מאמר זה "צפה הקב"ה שסוף זה עתיד לגמר נכסי אביו ואת נכסי אמו, ויושב לו בפרשת דרכים ומקפח את הבריות, והורג את הנפשות, וסופו לשכח את תלמודו [יש במפרשי ירושלמי שפירשו, דהיינו שמשכח את הרגילות וההתנהגות שלו, אך אחרים מפרשים דקאי על לימוד התורה], ואמרה תורה, מוטב שימות זכאי ולא ימות חייב", ומדייק ה'חפץ חיים' זצ"ל דאע"פ שעושה דברים נוראים "מקפח את הבריות, והורג את הנפשות" עדיין אינו בן סורר ומורה כי אם אחר שמשכח את תלמודו, מפני שכאשר שוכח את התורה אז מצבו קשה ביותר, כי כל זמן שהוא זוכר מה שלמד עדיין יש בו דביקות בתורה, וממילא מובטח לו שיחזור למוטב.

והכי הוה עובדא בישיבתו של הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל, שהיו שני תלמידים שעזבו את דרך התורה רח"ל, ואחד מהם היה מתמיד מופלג, ויהי כשמוע מכך הגר"ח הצטער מאד, אך אז התנחם ואמר "הבחור המתמיד יחזור למקור מחצבתו", וכן הוא הדברים, שהאור של התורה מחזירתו למוטב.

מספרים על אחד מגדולי הקומיניסטים, שתמיד היה מחפש את רבו בישיבה ורצה להרגו, מששאלו אותו מדוע הוא כל כך מתנכל אליו, השיב ואמר, שבכל מקום שהוא מגיע כדי לחטוא רודפים אחריו שיחות המוסר שלו שמונעים אותו לעשות עבירות חמורות ביותר, וברצונו לנקום בו על כך.

לזכות הבחור **רום בן תמר נועה** אשר נחטף ונמצא בידי גויים ארורים ימ"ש מיום שמחת תורה תשפ"ד
שיצא בקרוב מאפילה לאורה בתוך שאר שבויי וחולי ישראל